

tanak. Ez alkalommal és e helyen nem is lehet más a cél. Minden bizonnyal elég annak igazolására, hogy a következő 5 éves együttműködéshez jó alappal rendelkezünk.

Vannak a kétoldalú együttműködésnek olyan tényezői is, amelyeket közvetlen kutatási eredményekben mérni nem lehet. Ezekhez a tanulmányutak sokrétű tapasztalatain túl, az erdész—emberi kapcsolatokat sorolom. Alkalmunk volt látni a szovjet kutatókollégák munkamódszereit, célratorően fegyelmezett tevékenységét. Elsősorban szűkebb szakterületükön törekszenek elmélyült ismeretekre. Nem tartják elérhetőnek, hogy az erdészkutató a sokak által megálmodott „komplex polihisztor” legyen szakmájában. Tapasztalhattuk azt a szakmaszeretetet, amely nélkül ezt a munkát jól végezni nem lehet. Végül nem lehet említés nélkül hagyni azt a barátságot sem, amely a közös feladatok megoldása során alakult ki és teremt előfeltételt az eljövendők megoldásához.

MÁTYÁS CSABA:

A SZOVJETUNIO GÉNKÉSZLETÉNEK HASZNOSÍTÁSA HAZÁNK ERDŐGAZDÁLKODÁSÁBAN

Az erdészeti növénynevelés témakörében Magyarország és a Szovjetunió között 1976-ban jött létre szervezett együttműködés. Ezt megelőzőleg csak alkalmi szaporítóanyag- és információcsere történt. Az 1976-ban megkötött, ötéves egyezmény egyelőre fenyőnevelésre korlátozódik. Az együttműködés keretében lehetőség nyílt arra, hogy jelentős mennyiségű fenyőmagot és oltógallyakat hozzunk be hazai termesztési kísérletek létesítéséhez, mindhárom fontosabb fenyőfajból (erdei-, fekete- és lucfenyő). A szovjet származások hazai kipróbálását igen fontosnak tartjuk, mivel az utóbbi évtizedek nevelési kutatásai derítették fényt arra, hogy a hazai növényanyag nevelése mellett jelentős eredményeket várhatunk Kelet-Európa génekészletének hasznosításától is. Több faj esetében a szovjet származások túlszárnyalják az őshonos, legjobb hazai állományok utódait.

Ennek oka alapvetően két körülményre vezethető vissza. Egyrészt a kis területű, viszonylag sűrűn lakott területekbe ékelt erdőfoltjaink hosszú évszázadok óta emberi behatás alatt állnak és mind fajajösszetétel, mind genetikai érték szempontjából leromlottak, elszegényedtek. Több faj esetében ezenkívül közrejátszhatott az elmúlt évezredek klímaváltozásait követő szukceszzió. Közismert, hogy Közép-Európában a fajajok vándorlását, génekészletük kicserélődését a K—Ny irányú hegyvonulatok erősen akadályozták. Ilyen földrajzi akadályokat a kelet-európai síkon nem találunk. Így számos jó tulajdonság (szárazságtűrés, jó növekedés, egyenestörzsűség stb.) fennmaradására nagyobb volt az esély, mint Közép-Európában. Könnyen elképzelhető, hogy ez eredményezte a Szovjetunió európai részén található erdőállományok szemmel láthatóan jó genetikai adottságait.

A hazai alkalmazzal szempontjából ezek az erdőterületek igen értékes öröklött tulajdonságokkal rendelkeznek mind a növekedés intenzitása, mind a törzs- és koronaalak tekintetében. Különös érdeklődésre tarthatnak számot az

1. ábra. Eddigi nemesítési kísérleteink alapján ígéretesnek bizonyult származási körzetek négy fajfajesében, a Szovjetunió európai részén

A háromszögek a honosító arborétumokat jelzik, a ferde vonalazás lucfenyőt, a függőleges vonalazás erdeifenyőt, a befekéttett feketefenyőt, a vízszintes vonalazás kocsányos tölgyet jelent.

ukrajnai erdőssztyepp övezet, valamint Nyugat-Ukrajna és Fehér-Oroszország állományai.

Az eddigi kísérletek elsősorban fenyőfajokra mutatták ki a szovjet származások jó tulajdonságait. Így a gyöngyössolymosi *lucfenyő* származási kísérletben a legjobb magyar származásnál jobban növő 40 külföldi származás között Jaszina (Kőrösmező) a negyedik helyet foglalja el. Az Erdős-Kárpátokon kívül ígéretes lehet még a lengyel határ mentén Grodno—Kaunasz környéke, innen azonban még nem rendelkezünk elegendő kísérleti adattal.

Az *erdeifenyő* esetében a régebbi származási kísérletek csak a Baltikum és a nyugati határ menti területek populációit tartalmazzák. Ezek a populációk, bár törzs- és koronaalak szempontjából kimagaslóan jó tulajdonságokkal rendelkeznek, növekedésben elmaradnak a hazaiaktól. Az együttműködési egyezmény keretében kapott, közel 70 szovjet származással az ország több pontján létesültek összehasonlító kísérletek (Egyházashetye, Kerkafalva, Gödöllő, Recsk stb.). Az újonnan létesített kísérletek eredményeiről ugyan még csak nagy óvatossággal nyilatkozhatunk, úgy tűnik azonban, hogy az ukrajnai erdőssztyepp övezetben, Harkovtól délre, olyan állományok találhatók, amelyek mind növekedés, mind törzsalak tekintetében lényegesen jobb tulajdonságokkal rendelkeznek, mint átlagos hazai erdeifenyveseink.

A *feketefenyő* őshonos előfordulási területei a Szovjetunióban a Krim-félszigeten található. A *pallasiana* alfajhoz tartozó származások hazai növekedése meghaladja az átlagot, különös jelentőségük a szélsőségesen száraz területek hasznosításában lehet. Újabb összehasonlító kísérletek létesítése folyamatban van.

A *kocsányos tölgy* a Szovjetunió európai részén fordul elő. Legértékesebbek számunkra az elterjedési terület déli peremén található, szárazságtűrő állományok, amelyek száraz, tápanyagszegény termőhelyeken is kiváló törzsalakjukkal tűnnek ki. Ukrajnában nagy hagyománya van a tölgynevelésnek, számos tölgyhibridet hoztak létre, amelyeknek erdőgazdasági jelentősége is van. Ezek közül néhány szép példány a püspökladányi arborétumban megtalálható. Sajnos állományszerű telepítésükre eddig még nem került sor.

A felsorolt fajokon kívül még szinte korlátlan lehetőségek adódnak az együtt-

működésre, akár a nyáakra gondolunk (kelet-európai feketenyárok, távol-keleti P. maximoviczi stb.), akár az exótahonosítás széles körű tapasztalataira. A Szovjetunió európai részének déli részén számos nagy múltú, honosítással foglalkozó arborétum és kísérleti állomás van, amelyek hazánkban jól használható eredményeket kínálnak.

A szovjet erdészek egyenruhája